

INTRODUCERE

Preotul, urmând să liturghisească, împlinește ceea ce numim „*kairós*” (gr. „*kairós*”, „*vreme*”), adică în limbajul bisericesc, rânduiala îmbrăcării sfințelilor veșminte în vederea slujirii Jertfei celei fără de sânge. Totodată, înainte de începerea Dumnezeieștii Liturghii, diaconul sau preotul rostește către arhiereul care va oficia slujba: „*Vremea (kairós) este a face Domnului, binecuvintează, Preasfințite Stăpâne*”, anunțând, cu alte cuvinte, că a sosit vremea să fie începută Dumnezeiasca Liturghie. Arhiereul dă atunci convenita binecuvântare: „*Binecuvântat este Dumnezeul nostru, totdeauna...*” Este vorba, în fapt, despre o sintagmă, „*vremea este a face Domnului*” (Psalmul 118:126), pe care Prorocul David a folosit-o în alcătuirea psalmilor¹.

Titlul cărții de față, *Vremea (kairós) lucrării*², nu se referă la o temă liturgică, nu are, așadar, scopul de a supune analizei vreo slujbă a

¹ Traducerea versetului 126 din Psalmul 118 cunoaște în limba română mai multe variante: „*Vremea este a face Domnului, stricat-au legea Ta*” (Biblia adică Dumnezeiasca Scriptură a Legii Vechi și a celei Nouă, București, 1914); „*Vremea este să lucreze Domnul, că oamenii au stricat legea Ta*” (Biblia sau Sfânta Scriptură, Ed. IBMBOR, București, 2008); „*Vremea este a lucra pentru Domnul, că ei au risipit legea Ta*” (Biblia sau Sfânta Scriptură, diortosită de Bartolomeu Valeriu Anania, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2009); „*Vremea Domnului este a face: stricat-au legea ta*” (Psaltirea diortosită de Ierom. Rafail Noica, Ed. Reîntregirea, 2009).

În construcția grecească „*Καίρος τοῦ ποιῆσαι τῷ Κυρίῳ [Kairós tou poiēsai tō Kyriō], διεσκέδασαν τὸν νόμον σου*”, substantivul în dativ „*τῷ Κυρίῳ*” (*tō Kyriō*) trebuie tradus, potrivit sintaxei limbii grecești vechi, precum și a latinei, ca subiect pentru acțiunea „*de a face*”, „*τοῦ ποιῆσαι*”. Totodată, în virtutea întrebunțării acestui așa-numit „*dativ posesiv*”, verbul „*a fi*”, aici subînțeles, se traduce prin „*a avea*”, iar substantivul în nominativ devine, la rândul său, complement direct, sensul fiind: „*Domnul are [în stăpânirea Lui] vremea de a face*”. O traducere fidelă ni s-ar părea, așadar, „*Vremea de a face este a Domnului; stricat-au legea Ta*”, accentul căzând, astfel, pe intervenția dumnezeiască, la antipodul celei proprii omului („*[căci] oamenii*” – subiect subînțeles – „*stricat-au legea Ta*”). (n. trad.)

² Am adaptat în traducere titlul, înlocuind construcția verbală din original, „*Καίρος τοῦ ποιῆσαι*”, „*Kairós tou poiēsai*” („*Vremea este a face*”), cu un echivalent nomi-

Bisericii. Întrebuințăm în această carte sintagma amintită din două motive cu totul diferite de cele pentru care ea se folosește în sfera slujirii bisericești.

Remarcăm în primul rând faptul că în zilele noastre se dezbat adesea subiecte ce țin de domeniul teologiei. Pe piață circulă nenumărate scrieri teologice „ziditoare de suflet”, pe care mulți se mulțumesc doar să le achiziționeze, prea puțin lucrând, însă, și cu fapta cele citite. Se aud multe cuvinte teologhicești, dar se văd puține fapte, așa încât această stare de lucruri adeverește un cuvânt cu totul potrivit al Sfântului Grigorie Palama. Tâlcuind pericopa evanghelică despre minunea vindecării slăbănogului de către Mântuitorul, în care se spune că iudeii, auzind că Hristos „*este în casă, îndată s-au adunat mulți, încât nu mai era loc nici înaintea ușii*” (Marcu 2:1-2), Sfântul face o observație de mare preț: „*[Și] toți auzeau, dar nu toți ascultau, căci toți suntem iubitori să auzim și să vedem, dar nu toți suntem iubitori de virtute.*” Într-adevăr, vedem cum astăzi se propovăduiește pretutindeni cuvântul lui Dumnezeu și, din curiozitate, oamenii îl ascultă; tot împinși de curiozitate sau de dragul criticii, se citesc și cărți, dar de obicei ocolim lucrarea, nu trăim în viața noastră cuvântul citit. Mulți suntem iubitori să auzim și să vedem, nu însă și osârdnici în a asculta și a lucra virtutea. Așadar, cele ce urmează ne vor ajuta să conștientizăm mai deplin această trebuință de a trăi personal adevărul Bisericii. Teologia sa nu este o ideologie pe care trebuie să o învățăm spre a ne folosi de ea la nevoie, ci este, mai cu seamă, viață pe care suntem chemați să o trăim noi înșine.

În al doilea rând, este nevoie să facem mai bine cunoscută în zilele noastre Tradiția niptică a Bisericii. Trăim într-o epocă în care ne-au potopit fel de fel de curente și ideologii din spațiul Occidentului sau al Orientului. În realitate însă, obârșia acestor noi curente religioase se află în Apus. De altfel, remarcăm în ceea ce le privește un vădit antropocentrism, o puternică accentuare a factorului uman. Se întemeiază pe rațiune și meditație și, mai mult decât atât, sunt înșuflate de vechea gândire filosofică, atrăgându-i asemenea unui magnet pe cei dezamăgiți de modul de viață contemporan. Biserica Ortodoxă deține, însă, o Tradiție niptică sănătoasă, ce poate înfrun-

nal, „*Vremea lucrării*”, potrivit posibilităților de expresie ale limbii române și pentru a evita, totodată, o calchiere lingvistică improprie. (*n. trad.*)

ta acest antropocentrism devenit chiar, în multe privințe, demonism. De aceea, exprimarea și trăirea Tradiției sunt astăzi de neapărată trebuință. Cu alte cuvinte, lucrarea de căpetenie a Bisericii Ortodoxe este de a aduce la lumină Tradiția sa niptică, pe care mulți dintre credincioși o trăiesc și astăzi. Aceasta este, de altfel, singura „reacție” sănătoasă în fața noilor ideologii despre Dumnezeu, despre om și despre lume, care au „invadat” și țara noastră [Grecia, *n. trad.*]. Credem, așadar, că a sosit vremea ca Biserica Ortodoxă să lucreze pentru a-și face cunoscută Tradiția și pentru a-i ajuta, desigur, pe fiii ei să trăiască în duhul acesteia, întrucât ea este cel mai puternic „antidot” și se numără printre „anticorpii” cei mai de folos în apărarea poporului ortodox. După cum răspândirea isihasmului în secolul al XIV-lea a reprezentat, prin Pronia lui Dumnezeu, cel mai puternic leac de tămăduire dăruit credincioșilor pentru epoca stăpânirii turcești care a urmat – isihasmul păstrând poporul „imun” și nevătămat în anii robiei, prin mulțimea de noi Mucenici, dar și de luptători și eroi ai neamului pe care i-a odrăslit –, tot astfel stau lucrurile și cu acest nou veac ce se apropie. Secolul al XXI-lea va fi unul dificil și va juca, totodată, un rol hotărâtor. Iar pentru a avea ceva de oferit, astfel încât să-i ajute pe credincioși să poată înfrunta noile condiții de viață ce vor veni, Biserica trebuie să le facă mai bine cunoscută Tradiția sa niptică, isihastă și să-i îndemne la a o trăi ei înșiși. Nu este un lucru de prisos, ci de neapărată trebuință.

Acestea sunt motivele pentru care intitulăm cartea de față *Vremea lucrării*. Ne este, desigur, limpede faptul că prin ea nu aducem un element de noutate, de altfel nici nu răspundem prea mult acestei așteptări. Abia integrată în atmosfera și viziunea celorlalte lucrări în care am făcut o analiză a Tradiției isihaste și niptice, ea ar putea transmite un mesaj pe aceeași linie. Iar alegerea sintagmei „*vremea de a face*” – „*vremea lucrării*” constituie un prilej în plus pentru a ne îndrepta atenția către această direcție.

De altfel, părți din cuprinsul cărții au fost deja publicate într-un număr mic de broșuri, cu excepția a patru sau cinci capitole, care în forma ediției de față văd pentru prima dată lumina tiparului. De asemenea, unele dintre ele reprezintă comunicări pe care le-am susținut cu prilejul unor conferințe preoțești. Prin intermediul lor mi-am dorit să-i pot ajuta pe preoți să descopere acel chip lăuntric

al Tradiției ortodoxe. Le-am adunat în această carte și pentru a le face mai bine cunoscute, dar și pentru a-i îndemna pe credincioși la o problematizare mai serioasă pe marginea lor. Ne vor ajuta, poate, să întrezărim o altă față a Bisericii și un alt fel de ajutor pe care ea îl poate oferi celor care vor prinde veacul ce bate acum la ușă. Se cade subliniat aici încă o dată faptul că numai Bisericii îi stă în putință să înfrunte vremurile tulburi ce ne așteaptă.

Este de remarcat, totodată, faptul că textele de mai jos au, în ciuda caracterului lor aparent diferit, un punct comun de referință și același miez al ideilor. Prezentăm, în continuare, câte o scurtă introducere la fiecare dintre aceste texte, aducând o seamă de lămuriri ce ne vor ajuta să le înțelegem mai bine.

a) Religiiile orientale și Biserica Ortodoxă

Textul de față reprezintă o comunicare pe care am susținut-o în anul 1980 în cadrul unei conferințe preoțești organizate de Mitropolia Edessei, Pellei și Almopiei. Se vorbea mult pe atunci despre noile curente religioase, care au pătruns astăzi încă și mai adânc în țara noastră [Grecia, *n. trad.*]. Vom încerca să le analizăm pe scurt și să vedem în continuare linia pe care o urmează, spre deosebire de acestea, Tradiția ortodoxă. Atragem mai cu seamă atenția asupra mării însemnătăți a Tradiției niptice, pe care Ortodoxia a păstrat-o ca pe „lumina ochilor”. Publicăm lucrarea în aceeași formă a comunicării pe care am susținut-o atunci, intervențiile ulterioare mărghinindu-se doar la nivelul unui singur capitol, în care am extins analiza și am adăugat o serie de note explicative. Între paginile acestei cărți, vede pentru prima dată lumina tiparului.

b) Cateheză și Tradiție

Este vorba despre o omilie pe care am rostit-o în cadrul cursurilor de formare a cateheților din cuprinsul Arhiepiscopiei Athenei, la începutul anului bisericesc și catehetic 1988-1989, după slujba Vecerniei săvârșite în Biserica Sfânta Irina de pe strada Eolou. Omi-

lia a fost publicată atunci într-o serie de articole în revista *Ekklisia (Biserica)* și, totodată, tipărită sub formă de broșuri. Ea explică rolul pe care îl deține cateheza în Tradiția Bisericii, aducând lămuriri de mare trebuință pentru noi, cei de astăzi, care am primit numeroase influențe străine de duhul povățuirii duhovnicești tradiționale.

Cercetând această realitate a căderii omului, omilia de față atrage atenția asupra faptului că scopul catehezei trebuie să fie cel de a-l aduce pe om la starea dinainte de cădere și chiar mai mult decât atât, de a-l înălța pe treapta îndumnezeirii. Astfel, potrivit Tradiției, cateheza urmărește luminarea minții omului, care se deosebește mult de luminarea intelectuală, adică de umplerea acesteia din urmă cu o seamă de cunoștințe și păreri despre Dumnezeu sau de o raportare superficială la un oarecare normativ etic. Încercăm să arătăm, totodată, cum se poate lucra îndrumarea catehetică a tinerilor.

Prezentarea nu acoperă, firește, toate aspectele problemei, nefiind vorba decât despre o simplă comunicare ce a urmărit, în puținul timp avut atunci la dispoziție, să invite la anumite problematizări. Trebuie, totuși, subliniat faptul că în decursul aceluiași an au avut loc în jur de șapte conferințe adresate cateheților, care au analizat mai în profunzime ideile din comunicarea de față. Includem această comunicare în prezentul volum întrucât ne arată deosebirea existentă între Ortodoxie și celelalte curente religioase, dar și calea pe care trebuie să o urmăm pentru a ajunge să trăim Tradiția Bisericii.

c) În căutarea curățirii (*kátharsis*)

Este o omilie difuzată pentru prima dată la postul de radio al Bisericii Elladei. În acea vreme se vorbea adeseori despre „curățire” (*kátharsis*) care, deși prezintă mai cu seamă o conotație religioasă, își redusese înțelesul la o așa-numită „purificare socială”. Remarcăm faptul că dintotdeauna omul a căutat curățirea; scriu despre ea și Sfinții Părinți, ca una ce reprezintă prima treaptă în viața duhovnicească. Mai întâi are loc curățirea inimii, apoi luminarea minții, după care, odată atinse aceste trepte, omul poate ajunge la vederea Luminei nezidite, cu alte cuvinte, la îndumnezeire. Acest aspect al curățirii este unul deosebit de actual și privit dintr-o altă perspecti-